

ACC. N:R M. 14044: 1-4.

Landskap: *Småland* Upptecknare: ^{*Kyrkoh.*} *Ernst Sandgren, Trö*
Härad: *Albo* Berättare: ^x *Johanna Petersson, Skalskull*
Socken: *Stenbrokull* Berättarens yrke: *f. d. lära*
Uppteckningsår: *1954* Född år *1867* i *Vivestad*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

x ämn från
Kyrkans protokoll

Husförhör. s. 1-4.

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M. 14044: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Höstens husförhör voro en stor och omständig tilldragelse. De turade om hos bönderna i byarna, efter pålysning av prästen, från predikstolen. Sedan gick mången i ångest och skräck, att han inte skulle klara sig i det förestående provet. Ty prästen skulle pröva ung och gammal i innanläsningens konst och i deras kunskap i katekesen. Denna spelade en mycket stor roll i livsföringen. Det fanns en stor och en liten sådan. Det var den senare, som var den egentliga läroboken. Den stora tjänade prästen som frågo- och lärobok. I katekesen fanns också hustavlan, som det ålåg var och en att känna till fullt. Den lilla katekesen skulle man nu till husförhöret kunna alldeles utan till. Visserligen gav prästen de äldre s. k. grundfrågor, men eljest togs det inte så mycken hänsyn till förståelsen utan mer till utanläsning och ett snabbt upprabblande. Det var också detta mekaniska inlärande, som med tiden åstadkom en reaktion mot katekesen som lärobok.

Till husförhöret gjordes stora tillrustningar beträffande mat och dryck. Ingen ville vara sämre än den andre och

Fris uppt.

Arshäfte

/

ACC. N:R M. 14044:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

..... därför kunde ett husförhör ta djupa hål i kassan. Det fanns
..... de/som måste ta en inteckning på gården för att hederligem
..... klara av husförhöret. Det var fördenskull både fruktat och
..... efterlängtat. Efterlängtat på så sätt att det var ett kärkom-
..... met tillfälle att under gemytliga och högtidliga former få
..... vara samman med socknans präst och fruktat, på grund av det
..... förhör, som skulle hållas och de stora kostnader, som det
..... skulle komma att åsamka åbonden.

..... På utsatt dag och tid infann sig emellertid kyrkoher-
..... den och klockaren, den senare bärande husförhörsboken och and-
..... ra mobilier. Förrättningen började med psalmsång och bön. Där-
..... efter slogs den stora kyrkeboken upp och alla inom den ifråga-
..... varande roten blevo uppräknade, varvid varje husfader fick till-
..... fälle att korrigerera eller bejaka riktigheten av bokens upp-
..... gifter. Nu skulle det sålunda upplysas om hos vem Anna tagit
..... städja eller var Johan inflyttat, som Anders Jonsson, skaffat
..... sig ny dräng, och att Johan Nilsson ville ha sitt ställe om-
..... kristnat till Ljusandal. Sedan allt detta blivit genomgånget

2

ACC. N:R M. 14044:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET

LUND

vidtog förhöret. Ungdomen kallades fram och förhördes ingående om sin kristendomskunskap, medan deras föräldrar sutto i skräck eller stolthet över sina ättlingars prestationer. Även de gamla hedrades sedan med åtskilliga frågor, som ofta studsade mot en mur av oförståelse och okunnighet. Särskilt svårt var det för dem när de skulle läsa i apostlagärningarna, med de många konstlade namnen, som kunde få rätt så putslustiga uttal.

Många gånger blev det högst kuriösa, stundom fyndiga svar, varom mängden av gamla husförhörsanekdoter bära nogsamt vittne.

Efter förhöret drog alla en djup suck av lättnad, ty sedan kom det verkligen roliga och efterlängtade husförhörskalaset.

Detta stod inte i fråga om mat de överdådiga julkalasen efter.

I Stenbrohults socken voro rotarna 24, och prästerskapet fick sålunda vara med om 24 större kalas, där ingenting fattades i fråga om mat och dryckjom.

1888 upphävdes förordningen om plikt och straff för dem, som försummade husförhöret. Husförhörsböckerna ersattes 1894 av de s.k. församlingsböckerna, där det icke längre an-

3

ACC. N:R M. 14044:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

tecknades vilka som närvarit vid husförhören eller vilka betyg
de hade fått vid förhöret. Sedan mer än 25 år tillbaka hålles
icke mer några gillen vid husförhören och även själva förrätt-
ningarna har blivit sällsyntare. De leva emellertid ännu kvar
i byarna i den norra sockendelen, där de äro förenade med en
enkel kaffebjudning för rotens folk. De synas dock bli allt
mindre beaktade.

4.